

“ Η «Νίκη» είναι μια ιστορία απελευθέρωσης

«Το βιβλίο μου απευθύνεται σε όλα τα παιδιά της γενιάς της κόρης μου. Ελπίδα μου είναι να ζήσουν σε μια πατρίδα η οποία θα έχει ξεπεράσει οριστικά τα τραύματα του παρελθόντος», δηλώνει ο συγγραφέας Χρήστος Χωμενίδης

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗ ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΚΟΥΝΙΑ

Ο Χρήστος Χωμενίδης πριν από επτά χρόνια, στα 43 του, απέκτησε τη μοναχοκόρη του, τη Νίκη, και έκτοτε άλλαξε η ζωή του. Φωτίστηκε. Αρχισε σιγά-σιγά να σκέφτεται πως αυτό το παιδί είναι η συνέχεια ενός οπουδαίου κόσμου. Ενός παρελθόντος με ιδιαίτερα στοιχεία. Μια μέρα έπιασε χαρτί και μολύβι και άρχισε να γράφει όσα ήθελε να της πει. Για δύο ολόκληρα χρόνια πάλευε με το παρελθόν του, με τις μνήμες εκείνες που τον σημάδεψαν, αλλά σήμερα πια τον λυτρώνουν. Η επιστολή έγινε μυθιστόρημα, με κεντρικό πρόσωπο μια άλλη Νίκη. Τη μητέρα του, που έφυγε πριν γνωρίσει την εγγονή της. Η «Νίκη» των Εκδόσεων Πατάκη, που διαβάστηκε από δεκάδες χιλιάδες αναγνώστες και τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος, σήμερα παρουσιάζεται στο Κέντρο Πολιτισμού «Ελληνικός Κόσμος» σε θεατρική διασκευή Σταμάτη Φασουλή-Γιώργου Λύρα, με τη Φιλαρέτη Κομνηνού στον ομώνυμο ρόλο, σε μια παράσταση-σταθμό με όλα τα δραματικά γεγονότα που συγκλόνισαν την Ελλάδα το πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Ο συγγραφέας άλλωστε είναι εγγονός του συνιδρυτή του ΕΑΜ, Χρήστου Χωμενίδη, και του γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ προπολεμικά, Βασίλη Νεφελούδη, και στην ιστορία του διηγείται τη νύχτη της μητέρας του, φτιάχνοντας ένα σύμπαν όπου η ιστορία συναντά τη μυθοπλασία. Μιλώντας με τον Χρήστο Χωμενίδη, μου δημιουργήθηκε η αίσθηση της γαλήνης, της πρεμίας, της ευτυχίας τολμών να πω, σε μια συνέντευξη που είχε το ίδιο αποτέλεσμα με τη θέαση της παράστασης. Τη λύτρωση. ▶

Ποια ανάγκη σάς έκανε να γράψετε την ιστορία της οικογένειας της μητέρας σας;

Όταν γεννήθηκε η κόρη μου, το 2010, η γιαγιά της, Νίκη, ο παππούς της, Αλέξανδρος, και όλοι οι ανιόντες από τη δική μου πλευρά είχαν φύγει από τη ζωή. Η ανάγκη μου να της μιλήσω για εκείνους και για τον κόσμο τους, για τον ελληνικό 20ό αιώνα, με ώθησε να αρχίσω να της γράφω μια επιστολή, η οποία σύντομα εξελίχθηκε σε μυθιστόρημα. Η «Νίκη» απευθύνεται κατ' αρχήν στη μικρή Νίκη και σε όλα τα παιδιά της γενιάς της. Ελπίδα μου είναι να ζήσουν σε μια πατρίδα η οποία θα έχει ξεπεράσει οριστικά τα τραύματα του παρελθόντος.

Πόσο καιρό κάνατε να γράψετε αυτό το βιβλίο;

Το ξεκίνησα το καλοκαίρι του 2012 και το τελείωσα τον Φεβρουάριο του 2014. Τα μυθιστορημάτα μου γενικά μού παίρνει να τα γράψω γύρω στον ενάμιση χρόνο. Οσο διαρκεί, νομίζω, η κύηση μιας ελεφαντίνας. Το ευτυχές για μένα είναι ότι πριν καν ολοκληρωθεί ο τοκετός, είμαι ξανά έγκυος. Στο επόμενο μυθιστόρημα.

Ποιες δυσκολίες συναντήσατε;

Δεν μπορώ να πω ότι δυσκολεύτηκα ιδιαίτερα. Ήταν τόσο πλούσιο το υλικό που είχα στα χέρια μου, ώστε συχνά δεν ήξερα τι να πρωτοδιαλέξω. Υπήρχε, από την άλλη, η αναγκαιότητα απόστασης από τα γεγονότα που αφηγούμουν, η οποία με προσφύλαξε από το να κυλήσω προς τον μελοδραματισμό. Δούλεψα -εννοείται- πολύ σκληρά. Από κάποια στιγμή και έπειτα, εγκατέλειψα ότι άλλο έγγραφο (είχα μια τακτική στήλη στο «Πρωταγωνιστή» που συνέβαλλε στον βιογραφισμό μου), ώστε να αφοσιωθώ πλήρως στη «Νίκη».

Πώς στη συνέχεια προέκυψε η ιδέα να διασκευαστεί σε θεατρικό έργο το βιβλίο «Νίκη»;

Η αρχική πρόταση μού έγινε από άλλους δημιουργούς για άλλον θεατρικό χώρο. Το χειρίσμα όμως εκείνο δεν είχε τις αναγκαίες προδιαγραφές για να προχωρήσει. Ένα βράδυ, τυχαία, συνάντησα τον Σταμάτι Φασουλή. Από την πρώτη φράση του αντελήφθη πως είναι ερωτευμένος με τη «Νίκη». Εγώ, ξέρετε, μπροστά στους ερωτευμένους υποκλινόμαι. Ιδίως όταν ξεχειλίζουν από ταλέντο, από παιδεία κι από μια ανδρεία στάση ζωής, όπως ο κύριος Φασουλής.

Ποιο ήταν το πιο δύσκολο πράγμα στη μεταφορά του βιβλίου στη σκηνή;

Ένα μυθιστόρημα πεντακοσίων πενήντα σελίδων, το οποίο διατρέχει το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού 20ού αιώνα, δεν μπορεί να μεταφερθεί στη σκηνή παρά ως έπος. Εάν παρέλειπες κεφάλαια και εικόνες, προκειμένου να το συντομεύσεις χρονικά ή να μικρύνεις τον θίασο και τις απαιτήσεις της παραγωγής, θα κατέληγες να έχεις μια «ολίγη από Νίκη». Ο κύριος Φασουλής, αλλά και ο «Ελληνικός Κόσμος», που ανέλαβε να δώσει σάρκα και οστά στις εμπνεύσεις μας, είχαν απόλυτη συνείδηση του παραπάνω δεδομένου. Στην πολύ δύσκολη οικονομικά εποχή που διανύσαμε, η «Νίκη» είναι ένα έργο επί της ουσίας πλούσιο -δικως, εννοείται, κλιθιδι προς εντυπωσιασμόν-, ένα έργο χορταστικό όσο και λυτρωτικό, ελπιζώ, για το κοινό του.

Γιατί στην παράσταση σταματάτε την ιστορία τη στιγμή που η μητέρα σας, πολύ νέα, αποφασίζει να φύγει για την Αμερική με τον μεγάλο της έρωτα;

Διότι η ίδια η μητέρα μου μου ανέφερε ως κορυφαία στιγμή της ζωής της τον έρωτά της. Την επανάσταση που έκανε ακολουθώντας τον άντρα τον οποίον λαχταρούσε. Τι σημα-

Ο Χρήστος Χωμενίδης με τους συντελεστές της παράστασης την ώρα της υπόκρισης μετά το τέλος του έργου.

Δεν φιλοδόχησα να εκλεγώ βουλευτής ή να καταλάβω κάποιο άλλο δημόσιο αξίωμα, το οποίο θα με έκανε να παραμελήσω την τέχνη μου. Δεν είμαι εγώ για να φορέσω το κοστούμι του επαγγελματία ή -ακόμα χειρότερα- του ευκαιριακού πολιτικού

σία θα είχε να αφηγηθώ τη συνέχεια της ιστορίας μετά από μια τόσο ένδοξη κορύφωση;

Σε ποιο σημείο της παράστασης αυτής συγκινηστέτε περισσότερο και γιατί;

Σε όλα. Το ζητούμενο ωστόσο δεν είναι να συγκινηθώμαι εγώ, αλλά οι θεατές. Και αυτό παρατηρώ ότι συμβαίνει.

Ο πατέρας της, ο σύντροφός της και εσείς, ο γιος της, ήταν οι τρεις πιο σημαντικοί άντρες της ζωής της;

Από όσο ξέρω, ναι. Φαντάζεστε να ανακαλύψω κάποτε ένα κομμάτι με ερωτικά γράμματα που να ανατρέπουν πλήρως την εντύπωσή μου; Δεν το βρίσκω ωστόσο ιδιαίτερα πιθανό...

Γιατί δεν βάλσατε στην παράσταση και τη σχέση της μαζί σας;

Για ποιο λόγο να τη βάλω; Για να ευλογήσω τα γένια μου; Ή για να θυματοποιηθώ; Εγγραψα για τους άλλους, όχι για τον εαυτό μου. Όταν νιώσω τον θάνατο να πλησιάζει, στο μακρινό μακάρι μέλλον, θα αφήσω τα δικά μου απομνημονεύματα...

Η Φιλαρέτη Κομνηνού με το παίξιμό της σας θυμίζει τη μητέρα σας;

Η Νίκη -ως μυθιστορηματικός και θεατρικός πλέον χαρακτήρας- αποτελεί την προέκταση της μητέρας μου. Όπως και οι υπόλοιποι ήρωες του βιβλίου της παράστασης, είναι απλώς βασισμένη σε ένα πρόσωπο το οποίο κάποτε υπήρξε. Ακόμα και αν η Φιλαρέτη Κομνηνού δεν μου θύμιζε καθόλου τη μάνα μου, θα μου αρκούσε το υποκριτικό της χάρισμα και η λάμψη της για να με κερδίσουν. Μου τη θυμίζει ωστόσο σε αρκετές στιγμές της...

Η Νίκη τι «νίκησε» τελικά; Ποια ήταν η μεγαλύτερη νίκη της ζωής της;

Το ότι πήρε τη ζωή της στα χέρια της και την έζησε όπως εκείνη επιθυμούσε. Το ότι κατάφερε -σε πείσμα όλων των δεδομένων- να αυτοπροσδιοριστεί και να προχωρήσει μπροστά. Η «Νίκη» είναι μια ιστορία απελευθέρωσης. Για αυτό και συγκινητέο.

Τι σήμαινε για εσάς το χειροκρότημα του κόσμου στην πρεμιέρα του έργου;

Αισθάνθηκα ευτυχής και ευγνώμων. Είχα το πιλαύτερο χαμόγελο του κόσμου. Όπως βιώνουμε τις πίκρες της ζωής έτσι πρέπει να απολαμβάνουμε στο ακέραιο και τις χαρές που μας επιφυλάσσει.

Στην κόρη σας έχετε μιλήσει για τη γιαγιά της; Για την παράσταση;

Φυσικά! Της μιλάω συχνά, με κάθε αφορμή, για όλους τους απόντες από τους οποίους προέρχεται. Οσο για την παράσταση, την παρακολουθήσε ήδη με μεγάλο, νομίζω, ενδιαφέρον και -παρά τα εξήμισι χρόνια της- έδειξε να καταλαβαίνει πολλά πράγματα. Μας ρώτησε την επομένη ποια είναι η διαφορά μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς. Αφού της εξηγήσαμε όσο πιο αμερόληπτα μπορούσαμε, της τονίσαμε ότι καλοί και κακοί άνθρωποι, εξήμνητοι και χαζοί, υπάρχουν πάντα σε κάθε πολιτική παράταξη.

Πιστεύετε πως της μοιάζει σε κάποια πράγματα;

Δεν ήξερα τη μάνα μου στην ηλικία της κόρης μου. Εχω πάντως την εντύπωση ότι έχει κληρονομήσει από τη γιαγιά της την αισιοδοξία, το χάρισμα να βλέπει τη φωτεινή πλευρά της ζωής.

Στο έργο σας περιγράφετε πολύ παραστατικά τους αγώνες που έδωσαν οι άνθρωποι της Αριστεράς εκείνα τα χρόνια. Τι σχέση έχουν αυτοί οι αγώνες με τη σημερινή Αριστερά;

Με τη σημερινή κυβερνώσα παράταξη, μάλλον μικρή. Δυστυχώς...

Ένας άνθρωπος με τέτοια βαριά οικογενειακή πολιτική ιστορία και παράδοση όπως εσείς μπορεί να ξεφύγει από την πολιτική ή είναι στο κάρμα του; Σας ενδιαφέρει η ενεργός πολιτική;

Αισθάνομαι εξαιρετικά ενεργός πολιτικά ως συγγραφέας και ως πολίτης. Στις κρίσιμες στιγμές των τελευταίων ετών έλαβα ξεκάθαρη διμόσια θέση. Ποτέ ωστόσο δεν φιλοδόχησα να εκλεγώ βουλευτής ή να καταλάβω κάποιο άλλο δημόσιο αξίωμα, το οποίο θα με έκανε -εκ των πραγμάτων- να παραμελήσω την τέχνη μου. Δεν είναι όλοι για όλα. Και σίγουρα δεν είμαι εγώ για να φορέσω το κοστούμι του επαγγελματία ή -ακόμα χειρότερα- του ευκαιριακού πολιτικού.